

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari provenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

IX. An scholarium vota tolli possint per commutationem, aut
dispensationem, aut irritationem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

expresse admissus in corpus Societatis. Si autem ad illum actum admittatur, cum prius vota expresse non emisisset, ex tunc censetur incorporatus, non tacite, sed expresse, & respectu illius illa non erit renouatio, sed noua emissio, & admissio; si tamen ad illius valorem conditiones necessariae lib. 2. c. 1. positae concurrant, alioqui nihil fiat. Tandem ob has fortè causas, hæc est Societatis consuetudo, quæ plurimum valet, maximè in his, quæ consistunt in præsumptione, & interioris animi significatione per facta, nam si iuxta consuetudinem tale factum non habet talem significationem, cessat præsumptio, ita verò est in Societate: nam licet quis, ultra biennium, per plures dies, vel menses, in Societate viuat, nunquam censetur in corpus admissus, donec expresse iuxta formam consuetam voueat; ergo signum est non esse in Societate tacitam incorporationem.

Ex inform.

V. Dixi autem *per se, ac regulariter*, quia interdum ex accidente, videtur hoc posse contingere; præsertim quando præcessit expressa admissio, quæ ex defectu alicuius conditionis fuit nulla, ut si quis v. g. ante expletum 16. annum ætatis vota scholarium, emitat; tunc enim nulla est incorporatio iuxta decretum Concil. Trident. prout supra in cap. 6. à num. 3. à nobis explicatum est. In huiusmodi ergo euentu cenfeo defectum illum posse suppleri per tacitam incorporationem eo modo, quo in tom. super. diximus, suppleri in aliis religionibus similem defectum per tacitam professionem, dummodo ex parte proficentis sufficiens scientia, & voluntas concurrat, quod etiam in præsentem necessarium est ob eandem causam. Ratio autem est, quia in eo casu iam præcessit sufficiens admissio, seu professio exterior, & ex parte religionis, intercessit consensus de se sufficiens, & satis explicatus, qui licet tunc non habuerit effectum propter impedimentum subiecti, de se semper permanet, quamdiu non retractatur, & ideo statim ac impedimentum tollitur, per complementum ætatis, incipit habere effectum, si religiosus ipse semel consentiat. Huius autem consensus sufficiens signum præbet, in eodem statu vitæ perseuerando, post completam ætatem; & tunc dico fieri tacitam incorporationem, quamuis non sit omnino pura, aliquid enim participat ab expressa, quæ præcessit. Atque hoc quidem maximè locum habet in foro conscientie; quando reuera talis persona rata habuit superiora vota; nam si re vera non consensit, exterior præsumptio nihil refert ad conscientie forum.

VI. Quoad externum autem forum cenfeo habere quid quoad in eo casu locum legem statutam à Concilio Tridentino, ut intra quinquennium, & non ultra, audiatur religiosus, qui prætereire voluerit professionem suam fuisse nullam; nam sub professione ibi hanc incorporationem comprehendit citato tom. ostendimus; & ideo dubium non est, quin ante quinquennium transactum, audiendus sit quilibet de Societate, qui hanc nullitatem velit prætereire, quia nulla est ratio cur repellatur, maximè, quia quoad hanc partem, Concilium non dat nouum ius, sed solum non auferit antiquum. At verò in altera parte, quod post quinquennium non audiatur, dubitari posset, si in Societate nunquam haberet socium incorporationis tacita. Ego tamen sine dubio existimo hanc partem seruandam esse in Societate; quia nec Concil. Trid. neque aliud ius commune, excludit per aliquod ius expressum ipsius Societatis; & coniectura in priori puncto adducta, licet vim habeant quoad primam emissionem, cessant tamen in ratificatione eius emissionis, quæ præcessit, ut facile consideranti constabit, & ideo non dubito, quin in foro exteriori supponendus sit potius, quam iu-

dicandus verus religiosus, qui tanto tempore in Societate, & in tali eius gradu, perseuerauerit; nisi aliunde vel ignorantia prioris defectus, vel impotentia petendi antea ius suum, sufficienter probetur, sicut de aliis religionibus diximus eodem tomo. In hoc enim nullam constituo differenciam, neque arbitror Nauar. contrarium sensisse, quia non de ratificatione, sed absolute de professione, & emissionem votorum locutus est.

Atque hinc tandem obiter intelligi potest, an hæc vota scholarium, aliquando possint esse nulla, & quomodo reuallidari possint; nam in hoc, idè sentiendum est de hoc vinculo, quod de professione, vt in allegato tomo declarauimus. Consideranda enim sunt conditiones necessariae ad valorem huiusmodi actus, quæ iam explicatae sunt; nam ex defectu cuiuscunque illarum erit nullus talis actus; quia sicut ad valorem requiruntur omnes simul conditiones, ita ad nullitatem sufficit cuiuscunque defectus. Deinde addendum est, quoties actus ipse incorporandi nullus est, etiam omnia vota esse nulla, *per se* loquendo, quia solum sunt annexa tali actui, & vt in tali religione seruanda. Dico autem *per se*, quia interdum ex iure positio, relinqui potest obligatio seruandi aliquod votum, v. g. castitatis, vt de coniuge sine licentia alterius coniugis professio, iura statuunt, quæ in his etiam religionis Societatis locum habere opinor; quia iura generatim, de assumptione status religiosi loquuntur, vt patet ex c. placet, cum similibus de conuers. coniugat. Hæc ergo omnia, & similia, seruata proportionem, in hoc statu Societatis, locum habent. Et eadem ratione in reuallidando actu, si nullus fuerit, eadem seruanda sunt, quæ in professione nulla reuallidanda iuxta dicta in præcedenti tomo, ac etiam proximo superiori puncto.

VII. Quando na scholarium Societatis admissio inuolida sit, & quomodo reuallidetur?

C A P V T IX.

Quibus modis possint dissolui vota scholarium Societatis.

DE causis concurrentibus, ac necessariis ad hoc vinculum perficiendum sufficienter in superioribus capitibus dictum est, de effectibus etiam eius, non est visa necessaria specialis quæstio, quia à capite tertio per necessariam occasionem omnes explicati sunt, & sub hac generali regula comprehendendi possunt, habere scilicet hoc vinculum omnes effectus, quos habet religiosa professio, his exceptis, quæ specialiter ex solemnitate ipsa votorum oriuntur, de quibus etiam quatenus ad singula vota pertinere possunt, in libro sequenti dicemus. Solum igitur superest, vt de indissolubilitate huius vinculi, & modis, quibus auferri potest, dicamus. Duobus autem vel tribus modis, potest tale vinculum, sicut & obligatio voti auferri, commutatione, dispensatione, & irritatione.

De Commutatione.

De hoc primo modo nulla est difficultas, quia si commutatio fiat in melius, vel æquale, non tollitur vinculum status religiosi, sed vnum mutatur in aliud, quod certum est etiam in professione solenni non repugnare; solum oportet illud obseruare, quod iure Pontificio circa hoc statutum, & declaratum est, scilicet, nec licet, nec valide posse fieri talem commutationem ab hoc statu, & gradu Societatis propria autoritate, sed necessariam esse Pontificis dispensationem, vt cap. 4. satis dictum est. Vnde à fortiori constat, magis esse necessariam, vt commutatio fiat in laxiorem statum, etiam si ille religiosus sit. Si autem fiat in quemcunque statum non

I. De statu scholarium Societatis sit commutatio valida ad quamcunque aliam religionem absque P. a. licentia.

non religiosum, vt v.g. in statum clerici, vel continentis secularis, illa potius reputabitur dispensatio simpliciter, vel eadem erit de illa ratio; & ideo de commutatione nihil amplius dicere necesse est.

De Dispensatione.

II.
*Resolutio
vera, dispen
satio posse
scholarum
societatis
vita.*

Venio ad dispensationem, de qua omnes moderni, qui post bullas praesertim Gregorij XIII. de his votis verbo, aut manu scriptis, potius quam libris disputarunt, pro certo supponere videntur, hoc vinculum, & vota posse auferri per dispensationem, quod sentiunt etiam illi, qui putant votum professionis esse indispensabile: quia cum videant hoc vinculum saepe auferri, inde inferunt posse etiam dispensari. Quin potius modernus ille, cuius meminimus in cap. 3. & contra quem Gregor. XIII. definiuit, dixit haec vota, atque adeo totum hoc vinculum per Episcopum dispensari posse. Veruntamen illatio illa formalis, & efficax non est; nam saepe votum potest ab aliquo irritari, a quo non potest dispensari, vt per se constat in parente, marito, &c. ergo eadem ratione non repugnat aliquid votum esse irritabile, & non esse dispensabile. Ratio autem a priori est, quia votum est irritabile ex aliqua intrinseca conditione, quam includit, ratione cuius pendet a voluntate alterius; & ideo non est necessaria specialis potestas iurisdictionis ad irritandum illud, sed solum quod conditio inclusa pendeat ex alterius voluntate: dispensabile autem est votum, per potestatem extrinsecam dispensantis, quam oportet esse diuinam, seu a diuina participatam. Potest ergo votum esse irritabile propter conditionem inclusam, & nihilominus stante conditione non esse dispensabile per hominem, si non constet, habere a Deo talem potestatem participatam. Posset ergo aliquis ita sentire de his votis, quamdiu scilicet non irritantur, indispensabilia esse: sicut multi asseruerunt, votum simplex castitatis non esse dispensabile, posse tamen irritari a Papa, quia includit hanc conditionem, nisi Pontifex aliud iusserit, vel iudicauerit. Quae sententia licet quoad factum falsa sit, non tamen impossibilis. Cum ergo in his votis Societatis constet de conditione inclusa, erunt irritabilia: vnde verò constet per potestatem superioris Societatis esse dispensabilia hoc inquirimus: nam quod dispensabilia sint a Sede Apostolica, negare non possumus, id enim expresse asserit Gregor. XIII. in Constitut. *Ascendente Domino*, vbi non sine mysterio distinguit inter verbum *dispensari*, & verbum *cauari*. Et dicit talia vota per solam Apostolicam Sedem dispensari posse, cauari autem posse per solam dimissionem a Societate. Ratio ergo cur dispensari possint, querenda est.

III.
Aliorum ratio sumpta, ex differentia solennitatis votorum a non solennibus impugnat.

Profectò, qui sentiunt professionem esse indispensabilem, nullam efficacem rationem ad hoc asserre possunt; nam si quod est probabile fundamentum illius sententiae, maximè illud est, quod licet Deus dederit Pontifici potestatem ad dispensandum in promissionibus sibi factis, non tamen in traditione. At haec ratio etiam in hoc vinculo locum habet, quia per veram etiam traditionem contrahitur, vt Gregor. Pontifex declarauit. Dices esse differentiam inter has traditiones: nam in professione est omnino absoluta, cum reciproca obligatione simpliciter ex parte religionis: in hoc autem vinculo traditio includit conditionem, & libertatem ex parte religionis. Sed contra, nam esto hoc ita sit, nihilominus vtraque traditio extra ordinem promissionum constituitur, & sub genere traditionis collocatur: ergo si Christus solum dedit potestatem ad dispensandum in promissionibus Deo factis, nulla ex illis traditionibus dispensari potest. Quod si non dedit tantum ad promissionem, sed etiam ad aliquam

traditionem, quo fundamento dici potest iure diuino factam esse, quoad hoc distinctionem inter illa duo genera traditionum; aut vbi taleius diuinum ostendi potest; ergo si vna traditio indispensabilis dicitur, satis probabili, & consequenter ratione, eadem dicitur de altera. Eo vel maximè, quia donatio alicui facta sub hac tantum conditione, videtur *quandiu ipse voluerit*, profectò satis firma est & absoluta, vt stante voluntate retinendi talem rem, non possit illa priuari sine iniustitia; ergo si ob hanc causam traditio absolute facta in religione dicitur indispensabilis, eadem ratione traditio haec, *quandiu religio voluerit retinere religiosum*, erit indispensabilis. Quod etiam illud confirmat, quod conditionalis posita conditione transit in absolutum; ergo similiter traditio includens conditionem non minus firma est, & indispensabilis, quam traditio absoluta. Tandem quia sicut vna traditio quantum ad communem rationem religionis status, est de iure diuino, ita & alia: & sicut vna quoad modum determinata est, & approbata per Ecclesiam, ita & altera: & vtraque etiam constituit hominem verè, ac propriè religiosum, & dicatum Deo. Est ergo vtriusque vel eadem ratio, vel adeo similis seu propinqua, vt cum fundamento non possit de vna affirmari, quod de altera negatur.

Vt ergo cum solido fundamento asseramus, (vt reuera asserendum est,) hoc vinculum posse per dispensationem auferri, ab ipsa professione solennifundum est argumentum; nam Pontifex potest in illo dispensare, vt tom. super. ostendi; ergo & in hoc vinculo. Item fundanda est assertio in illo principio, quod vniuersalis potestas Pontifici data ad soluendum non solum includit potestatem dispensandi in promissionibus Deo factis, sed etiam in traditionibus, seu in personis Deo traditis, eo modo quo in homine locum Dei tenent, vel religionis, potest fieri traditio. Quod etiam principium satis eo loco ostensum est: nec video, ex quo alio principio magis proprio, & speciali, hoc probari possit, si cum fundamento loquendum sit. Quae omnia adnotauerim, vt intelligatur quoad potestatem dispensandi, eandem omnino esse rationem de hoc vinculo, & de quacunque professione religiosa.

Ex quo infero primò, rationem a priori, cur Episcopus, vel quicunque Praelatus inferior Pontifici, nec non possit in hoc vinculo dispensare. Hoc enim verum est non solum, quia includit vota referentia castitatis, & religionis, sed etiam illa per se alias reseruata non essent, quia includit veram traditionem religiosam, in qua nullus alius praeter Pontificem dispensare potest. Infero secundo, etiam Societates, vel Praelatos eius non posse hoc vinculum auferre per modum dispensationis, licet possint per viam irritationis: nam haec duae potestates, vt num. 2. dixi, non conuertuntur, & potestas irritandi, in praesentia intrinsecè oritur ex tali modo vouendi: potestas autem dispensandi deberet extrinsecus concedi: nulli autem concessa legitur haec potestas Societati: quia nec per clausulam inuenitur: nec per generalis in bullis Pontificiis inuenitur: nec per generalem, quae Praelato religionis datur, vt possit in votis religiosorum dispensare, quia haec nunquam extenditur ad dispensandum in ipso statu religioso: nam dicitur ad dispensandum in ipso statu religioso: potius, ideo datur ad cetera vota, quia supponitur subiectio per religiosum statum. Vnde nec ad translationem ad religionem laxiorem possunt Praelati religionis iure ordinario dispensare. Generali autem Societatis peculiari indulto Gregor. XIII. anno 1578. in bulla, quae incipit, *Cum alias felix recordationis*, absque vlla restrictione concessit, vt cuiuscumque subiecto suo etiam professo possit licentiam dare transire eundem ad quacunque aliam religionem, etiam laxi-

Corollar.
Imo & ipsa
Papa dispen-
satione gra-
uorem cau-
sam postula-
re, quam
pro simplici
causatione
voti in scin-
to.

Minus tamē
grauem quā
pro dispen-
satione in pro-
fessione so-
larum.

VI.
Vna suppo-
sitio: extra
Societatem
nemo potest
irritare vo-
ta scholarum.
Altera sup-
positio: Socie-
tas potest.

VII.
Dubitatur, an
irritatio
valens sine
causa.

laxiorem, de quo iterum lib. 12. c. 2. quod intelligendum est, ex legitima causa ad bonum Societatis, vel ipsius subditi pertinere, ut in eadem bulla significatur, & materia ipsa exigit. Nam cum hac licentia contineat quandam dispositionem in materia voti, rationabilem causam requirit, aliā valida non erit, quamuis minor causa sufficiat; quā ad dispensationem simpliciter. Tertiō infero ex dictis, etiam remanere in spē Summi Pontificis, grauiorē causam esse necessariam ad dispensandum in his votis Societatis, quā in voto simplici castitatis: quia hic dispensatur in vero ac proprio statu religioso, quod non vnum, sed plura perpetua vota includit: nec sola vota, seu promissiones, sed etiam traditionem, in qua difficilius dispensatur, vt ex superius dictis constat. Non est autem regulariter loquendo necessaria tā grauis causa, vt Pontifex dispense in hoc vinculo, sicut ad dispensandum in professione solenni; quia cum Pontifex habeat circa hoc vinculum, non solū potestatem dispensandi, sed etiam irritandi, tanquā supremus Prælatus religionis, quamuis causa nō sit ad aqua respectu dispensationis, regulariter aliquid conferat ad irritationem, & ideo coniungendo, & quasi miscendo actum vtriusque potestatis, facilius potest hoc vinculū dissolui. Imō eo ipso, quod hoc vinculum non est tam absolutum, sicut professio, videtur esse dispensabile ex minori causa.

De Irritatione.

Tertiō loco dicendum superest de irritatione, de qua duo sunt certa. Primum est, potestatem irritandi hoc vinculum apud neminem esse extra Societatem, quod per se notum est, supponendo dictionem exclusiuam in hac materia non excludere Summū Pontificem, cum sit supremus Prælatus, vt sēpe dictum est. Secundum est, Societatem habere hanc potestatem. Hoc constat ex bullis Pontificis, in quibus declaratur, hęc vota scholarum, (& idem est de Coadiutoribus etiam formatis) fieri sub ea conditione, vt eis non obstantibus, personæ possint liberè dimitti, quam dimissionem, irritationem nūc appellamus: quia per eam tollitur vinculum, & votum, quasi per subtractionem materiæ, quia definit esse conditio, sub qua tantum obligabat. Et de hac potestate dimittendi sermo est in 2. p. Constit. Societatis, c. 1. & dicitur primariō esse in tota Societate, quando in congregatione generali coacta fuerit, alioqui iure ordinario esse in Præposito Generali; in aliis verō inferioribus Præpositis prout ab ipso communicata fuerit. Est tamen aduertendum, in Societate non solū esse potestatem dimittendi inferiora membra, sed etiam solenniter professos, & in aliquo raro casu, etiam ipsum Præpositum Generalem, vt in 3. p. Constit. dicitur c. 4. §. 7. Et declaratur in 2. c. 1. litera A. & C. & in c. 13. litera A. Est tamē differentia, quod professi non possunt liberi dimitti, & ideo ea dimissio non continet irritationē vinculi, sed solam reparationem ad cōtū, & conuictū Societatis, sicut etiam possunt dimitti professi aliarum religionum, vt supra tract. 8. dictum est. Alij verō in inferioribus gradibus constituti, præsertimque scholares approbati, liberi, & absque vinculo religioso dimitti possunt, & hanc vocamus potestatem irritandi talia vota.

Hic ergo positis, difficultas præcipua huius puncti est, An talis irritatio requirat causam iustam, & proportionatam, vt valide fiat. Quidam enim sentiunt, quamuis Societas non debeat, nec licitè possit, ratione suarum constitutionum, quemquam sic dimittere liberum sine causa iusta in eisdem constitutionibus assignata p. 2. c. 2. Nihilomin⁹ si id faciat factum tenere, ac personam illam omnino liberam, & voto solutam dimitti. Fundamentum est primò,

quia omne votum factum cum dependentia à voluntate alterius, vel sub conditione si alius voluerit, fit irritum, seu tollitur eo ipso, quod alter non vult, etiam si ille pro solo arbitrio sine alia causa nolit. Exempla sunt, si quis vult ingredi religionem; si pater voluerit, nam patre nolente ex quacunque ratione cessat votum, quia conditio non existit. Vel si absolute vult ingredi religionem, & Prælatus eum non velit recipere, siue licitè, siue illicitè, alter manet liber. Sed omnia vota non solennia Societatis, sunt sub simili conditione, scilicet, si Societas eos tenere volet, vt explicatur in Examine c. 7. §. 1. & 2. & clarius 5. p. Constit. c. 4. liter. B. & D. vbi etiam additur, licet vouentes quod in ipsis est, se obligent in perpetuum, liberum tamen esse Societati eos dimittere; ergo eo ipso quod Societas, seu Prælatus habens in ea potestatem, aliquem retinere non vult, desinit obligare vota eius, etiam si absque iusta Prælatus nolit. Quod enim alterius voluntati relinquitur, nullam causam requirit.

Et confirmatur, quia ob hanc rationem, vt irritatio voti valeat, nulla causa necessaria est, vt supra vidimus, quia nimirum in voto subditi inuoluitur conditio, si Prælatus consenserit. Diximus autem hanc esse quandam irritationem votorum, ergo nullam requirit causam, vt valida sit. Confirmatur secundò, quia ex his votis, seu traditione scholaris approbati in Societate, nulla obligatio redundat in Societatem ipsam, sed tota se tenet ex parte religiosi, ipsa verò religio tam libera manet sicut antea, quantum est ex vi contractus; ergo si sua libera potestate vratur, ex quacunque causa validus erit actus, etiam si aliās illicitus sit; sicut si absque causa Prælatus recipiat indignum, & in eo peccet malè vtendo suo munere, nihilominus tamen receptio valida est; vel sicut dominus manumittens seruum, qui se voluntariè ei se tradiderat, & obligauerat, valide manumittit, etiam si absque causa faciat, & in ea re peccet, vel ex odio, aut ingratitude, &c. quia contra iustitiam non agit; hoc autem exemplo hunc contractum Societatis supra declarauimus c. 3. num. 10. Tandem confirmatur, quia si ad valorem huius dimissionis esset necessaria causa, res esset multis scrupulis, & dubitationibus exposita, imò ex illa nasci possent lites, & contentiones externæ inter religiosum dimissum, & Societatem. Ob hanc ergo causam quamuis in vfu huius facultatis ex reuerentia, & honestate religionis causa, & hæc quidem magna, semper expectanda sit, nihilominus ad tollenda dubia, oportuit Societatem plenam libertatem retinere, vt de valore facti nulla posset esse controuersia.

Alij verò hanc sententiam distinctione quadam moderandam existimant, vt scilicet procedat, quando dimissus voluntariè acceptat dimissionem, & libertatem, non verò si inuitus & sine causa expellatur. Ratio prioris partis præter fundamēta superioris sententiæ est, quia tunc cessat omnis iniuria personæ dimissæ, quia volenti & consentienti non fit iniuria, & ideo cessat omnis causa nullitatis, quæ in eo actu esse posset. Vnde facilè intelligitur ratio posterioris partis; nam qui inuitus sine causa repellitur, magnam patitur iniuriam, vt statim ostendimus.

Mihi verò simpliciter, & absque distinctione dicendum videtur, ad dimissionem huiusmodi sine causa factam esse nullam, censeoque conditionem illā, si Societas eum tenere volet, non esse intelligendam de mera, ac pura voluntate, suo absoluto dominio, & arbitrariū volente, sed de voluntate, quæ prudenti arbitrio, & ex iusta causa vult, aut nō vult. Hoc primum probo ex verbis constitutionum, nam in Examine cap. 7. §. 1. sic dicitur. *Liberam tamen manebis Societas, nec sentietur ad eos admissendos ad professionem,*

VIII.

IX.

X.

nec in Coadiutores formatos, si studiorum tempore male se gererent, adeo ut Superior Societatis existimaret, Deo gra- tum non fore, si in eam admitterentur: & tunc ipsi etiam sua vota solui erunt. In quibus verbis expendo in primis illam conditionem, si studiorum tempore, &c. Et inde colligo illam esse necessariam, vt Societas non teneatur hos religiosos retinere, ergo nō subsistente tali causa, tenetur. Dicitur fortasse teneri ex vi suarum constitutionum, non ex vi contractus. Sed hoc non placet, vt infra numer. 18. latius dicam: tum quia obligatio constitutionis cum non sit ad culpam, minima est pro re tam graui: tum etiam quia verbum *tenebitur*, indicat præcisam obligationem fundatam in natura ipsius rei, & non in sola constitutione: maximè cum nulla ibi mentio fiat constitutionum, & examen illud eas antecedit. Deinde expendo verba illa. Et tunc ipsi etiam sua vota soluturi sunt. habent enim vim exclusiue, ac si dicerent, tunc, & non aliàs soluti erunt. Nam si verè solui possunt, quomodocumque dimittantur, non oportuisset addere illam particulam restrictiuā *tunc*, quia vel sic, vel aliter dimissi & tunc, & semper soluti essent.

XI.
Instatur con-
tra proba-
tionem ex
loco exami-
nis factam.

Diluitur ex-
plicando
causas di-
missionis
antece-
des admi-
sionem.

Dices, hoc argumento probaretur illam causam ibi assignatam esse vnicam, & necessariam, sine qua dimissio non teneret, nec solueret ligatum; quia ponderationes factæ si solidæ sunt, hanc vim habent. Consequens autem repugnat eidem capiti statim in §. 2. & cap. 2. 2. partis Constit. vbi aliæ causæ assignantur. Respondeo primum concedendo sequelam, & considerando causam illam formaliter (vt sic dicā) potius quam materialiter & præcisè sistēdo in modo dimitrendi, de quo ibi sermo est. Ad quod explicandum aduerto, aliquem dimitti posse ex Societate, vel propter causas antecedentes receptionem eius, vel propter subsequentes, seu intra Societatem datas, aut contractas. In eo igitur capite non agitur de prioribus, sed de his tantum posterioribus, vt patet ex illis verbis, *si studiorum tempore male se gesserint*, & in §. 2. Si quando studiorum tempore, &c. Supponitur enim ibi, alias causas, vel defectus, qui ante receptionem existerent, per alias interogationes in prioribus capitulis eiusdem examinis positas, fuisse detegendas. Et ideo illi defectus nunquā possunt reddere causam iustam expellēdi aliquem, nisi in ipso examine fuerint occulati, vel quacunque ratione non satis cogniti, & postea per experientiam probationum deprehendantur. Et de his causis sermo est in 2. p. Constit. cap. 2. §. 3. ibi. *Tale quid esset si in probationum decursu, aliqua impediētia, vel insignes defectus quos antea in examine accusasset, detegerentur*. Et in §. 5. in illis verbis. *Si detegeretur vinculum matrimonij, vel seruitutis legitimæ, aut es alienum magni momenti, quibus in rebus dum initio examinaretur veritatem subtraheretur*. Additur verò ibi in declaratione liter. B. aliquando non obstante defectu declarato in examine recipi aliquem sub conditione, vt periculum fiat, an decursu temporis ille defectus tollatur, vel illum non impedire, vel reddere personam inutilem ad ministeria Societatis: & tunc clarum est, si defectus dureret, & experimento constet reddere personam inutilem, illam esse iustam causam dimissionis, quia in prædicta conditione, tale pactum virtute includitur, & tunc causa non sumitur ex defectu vt præcessit, vel vt antea cognitum fuit, sed vt durat, & eius grauitas magis innotescit. Vltius verò in eadem declaratione apponitur, licet aliquis absolute & sine vlla conditione recipiatur cum infirma valetudine ab ipso declarata, simpliciter quidem dimitti posse, quamuis magis considerandum sit, an dimitti debeat, necne. Sed hoc ideo dicitur & verum est, quia vt ibidem subiungitur, semper talis receptio fit, sub spe quod talis persona aliunde compensabit corporis debilitatem, eo quod ad res maioris mo-

menti vtilis sit futura: & ideo si per probationes experimento cognoscatur illam spem fuisse vanam, confurgit iusta causa dimissionis, quæ semper requirit nouam cognitionem alicuius defectus præ-existentis, qui si in principio bene cognoscatur, receptionem impedit. Et nihilominus ex suau quadam prouidentia additur, in eo casu magis considerandum esse, an talis persona dimittēda sit, quia cum illa in principio rectè, & fideliter se gesserit, si postea defectus inuoluntariè dureret, seu per eam non staret quominus tollatur, quacunque ratione vtilis esse possit, sine aliquo communi detrimento, retinenda potius est, quam dimittenda; absolute autem dimitti potest si iudicetur expediens. Quod vt maiori cum iustificatione fiat, interrogatur vnusquisque ante ingressum an in tali euentu hoc patienter laturus sit, vt intelligat, qual lege recipiatur, & si oportuerit, iuri suo renuntiet, & hoc agitur in ca. 7. Exam. §. 2.

Ratio autem seu causa orta post ingressum in Societatem esse potest, vel pertinens ad defectum animæ, vel ad defectum corporis, atque adeo voluntariè, vel inuoluntariè. De priori agitur in cap. 7. admodum Exam. §. 1. hoc enim significant illa verba, *si studiorum tempore male se gererent*, &c. Quæ causa est iustissima, & comprehendit plures particulares, quæ in cap. 2. 2. partis Constit. ponuntur, vt si iudicaretur quis damnum allaturus malo vitæ exemplo, si iniquitatem ostendat, si verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeat, si non possit se componere ad vitam ducendam sub obedientia, iuxta modum procedendi Societatis, eo quod nequeat iudicium suum refringere, si denique in affectibus, & vitiis, quæ diuinam offendunt maiestatem, corrigi non possit, etiam publica non sint. In quibus omnibus & quibuscunque similibus, regula in priori loco designata in numer. 10. seruanda est; scilicet defectum hunc talem esse debere, vt eo spectato, Superior prudenter iudicet Deo gratum non esse talem personam in Societate admittere aut retinere; atque ita hæc causa quoad hanc partem tanquam simpliciter necessaria proponitur. Quia verò præter defectum animi potest quis corporis infirmitatem in ipsa Societate contrahere, propter quam nec in literis proficere, neque in Societatis ministerijs vtiliter queat interire; ideo dubitari non immeritò potest, an hinc sumi possit iusta causa eiectionis? Tamen in 2. p. Constit. c. 2. lit. B. declaratur, in eo casu si ipsemet religiosus contentus non esset, iustum non fore hæc sola causa à Societate dimitti. Ex quo significatur, ex consensu partis posse etiam inde causam iustam inferre quod pertinet etiam ad declarationem dicti c. 7. Exam. §. 2.

Ex quibus omnibus constat in Constitutionibus Societatis semper requiri causam iustam ad hanc dimissionem, & non alio modo, nec maiori libertate referuare sibi Societatem hanc facultatem, & ita explicatur hæc potestas in declaratione c. 6. cap. Exam. vbi sic dicitur. *Nec est iustum, vt pauci in iudicijs Apostolicis, (si Societas liberata, ad eos dimittendos, quando non faciunt quod debent, retineant)* vbi notetur, quando non faciunt quod debent, retineant, quia solū pro simili occasione la restrictio quando, quia solū pro simili occasione libertas retinetur. Vnde in fine additur, *quoniam licet Societatis, & Præpositi Generalis) tantum esse posse dimittere, neque id sine causis iustis fieri debet*. Meritò etiam hoc declaratum esse dicitur in indultis Apostolicis. Nam Gregor. XIII. in bulla, *Quantum* fructus suos de his scholaribus ait, non posse ipsos sine fructibus vicio apostolice Societatem dimittere, *quoniam traditionis illius ex causa iuxta Constitutiones easdem ab ipso Præposito Generali dimitti, & votum huiusmodi liberari possunt*. Atque hoc etiam in Constitutionibus positum, quoniam dimissionem illam in Constitutionibus positam, *quoniam dimittit illos retinere velit*: quam sub his verbis proponit.

proponit idem Gregor. in Constitutione, *Ascendente Domino*. Quamvis Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse censuerit. Quæ conditio eodem modo habetur in bulla Iulij III. de confirmatione instituti. ibi. *Pro eo tempore, quo Præpositus Generalis Societatis prædictæ eum in ministerio spirituali, vel temporali videntur iudicaret, asstringeretur*. Et in bulla 4. Pauli III. quæ incipit, *Exponi nobis*, eadem conditio per verbum *iudicandi* explicatur. Est autem regula ad explicandum ius communiter recepta conditionem aliquam relictam ad arbitrium, vel iudicium alicuius præteritum gubernatoris, seu Prælati, intelligendam esse de arbitrio ex prudenti iudicio, & consequenter ex causa rationabili. Quam regulam tradit, variisque iuribus confirmat Bartol. in gloss. in Extrauag. *Ad reprimendum*, quæ habetur circa finem voluminis verbo *videbitur*, & ex eo Panormit. cap. 1. de Constitutionibus. n. 13. & latius in c. 1. de sequere. possess. n. 18. & attingit etiam c. 1. de iudiciis. n. 12. Estque talis interpretatio per sese valde consentanea rationi. Quia quando aliquid committitur iudicio Prælati, vel iudicis, non tantum voluntati, sed etiam potestati eius committitur, potestas autem eius non est ad agendum pro sola voluntate, sed secundum ius, & rationem; tamen quia res in particulari solet esse dubia, ideo eius prudens iudicium postulat, eique committitur. Denique fauent verba Gregorij XIII. in dicta Constitutione, *Ascendente Domino*. ubi de his votis scholarium sic inquit. *Nec ea vlla alio modo, quam per legitimam dimissionem à Societate cessare possunt*. Vbi expendo particulam illam *legitimam*. Non enim potest legitima dimissio appellari, quæ pro mera voluntate fit, sed solum illa, quæ fit ex causa legitima, seu secundum ius, id enim legitimum dicitur, quod secundum legem fit: ait autem Gregor. non alio modo quam per legitimam dimissionem posse hæc vota cessare: ergo si dimissio non fit talis, facta non tenet.

XIV.
Probatur
sententia ratio-
na.

Tandem hæc sententia est valde consentanea rationi naturali, & principiis superius positis de hoc statu. Quod patet, quia hic status, & traditio ex parte religionis, & ex intentione religionis, & Sedis Apostolicæ approbantis eius institutum ad hoc ordinatur, ut habeat omnem stabilitatem, & perpetuitatem quam sine incommodo religionis potest habere; ergo nulla debet relinqui potestas in religionem, vel in aliqua persona ad dirimendum tale vinculum pro sola voluntate. Patet consequentia, tum quia talis potestas repugnat illi firmitati status; parua enim stabilitas est, quæ pro solo arbitrio alterius auerti potest: tum etiam quia potestas repugnat prædictæ intentioni, quia illa non confert ad bonum religionis, vel religionis. Confirmatur, ac declaratur: nam, licet in rigore iustitiæ stando possit aliquis se ipsum obligare, vel donare sine vlla omnino obligatione ex altera parte, sed relinquendo alium omnino liberum, ut pro sola voluntate sua possit obligationem remittere; tamen in præsentia materia, & considerato fine, ac circumstantiis talis status, non videtur hæc esse intentio personarum se tradentium Societati. Quamvis enim sciant posse dimitti, si male se gerant, & quoad hoc consentiant in libertatē, seu potestatem Societatis, tamen persuasum simul habent, quando se tradunt, se non posse dimitti, si recte se gerant, & per eos non fiet, & quasi sub hac conditione, quam & ex communi ratione status religionis, & ex propriis Constitutionibus, & bullis Societatis colligere possumus, se tradunt; neque in maiorem potestatem Societatis consentiunt; ergo talis dimissio sine causa facta est contra vim, & firmitatem talis vinculi, & vltra potestatem Societati reservatam; non est ergo valida. Tandem confirmatur, quia hæc potestas non est in Prælato Societatis, ut in absoluto Domino, sed ut in dispensatore, &

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

gubernatore; ergo non est commissæ puræ voluntati illius, sed dispensanti, & gubernanti ex iusta causa. Dices, licet hoc sit verum de particulari Prælato, tamen in Societate est, tanquam in absoluto Domino. Respondeo in primis hoc parum referre, quia non tota Societas per se ipsam immediatè exercet hunc actum, sed per Prælatum, cui non dominium, sed gubernationem committit; etiam si supremus in Societate ille sit. Deinde falsum est totam etiam Societatem habere absolutum dominium, sed potestatem accommodatam tali statui, & approbationi Pontificum. Eo vel maximè, quod hæc traditio non illi principaliter, sed Deo in ipsa facta est, & ab ipsa nomine eius acceptata, & ideo etiam ipsa se gerit, non ut domina, sed ut dispensatrix respectu Dei. Quapropter nulla ratio patitur, ut pro sola sua voluntate possit rescindere traditionem Deo factam; nec conditio in ea inclusa taliter intellecta rationalis fuisset.

Atque ex his constat, prædictam resolutionem non solum procedere quando quis ita dimittitur inuitus, verum etiam si ipse consentiat, per se loquendo. Ratio est, quia solus consensus religionis non præbet iustam causam eiectioni. Nam in hoc negotio non attenditur solum ius ipsius religionis cui ipse potest cedere, sed etiam bonum ipsius religionis, & præcipue obligatio facta Deo; & ideo nisi in ordine ad hæc omnia intercedat causa sufficiens, non erit legitima eiectioni. Contingere autem potest, ut ex parte religionis intercedat sufficiens causa, & utilitas ad abscindendum tale membrum, quæ tamen causa non sit sufficiens ex parte religionis, ut inuitus reiiciatur; tunc consensus religionis conducere potest ad hoc, ut eiectioni valeat, & sit iusta, quæ absque tali consensu non esset, non quia præbeat simpliciter iustam causam, sed quia complet illam, vel potius quasi remouet impedimentum, ut causa quæ inerat, possit esse sufficiens. Exemplo declaratur; nam si scholaris laboribus studiorum, vel seruando Societati in aliis ministeriis, salutem corporis ita perdat, ut postea oneri potius, quam utilitati futurus sit religioni, non est hæc causa sufficiens, ut ille inuitus eiiciatur; erit autem sufficiens si ille consentiat; utrumque enim in Constitutionibus ac tadem in Decreto 50. Congregat. 5. n. 3. editionis anni 1616. declaratum vidimus, & meritò: nam causa illa respectu habito ad religionem sufficiens est: respectu verò religionis inuoluntarij non sufficit; nam cum ille habeat ius acquisitum in religionem, & per illud non steterit, & seruando religioni vires amiserit, non potest ob eam causam inuitus suo iure priuari. Si autem ipse consentiendo cesserit iuri suo, iam cessat eius iniuria, & ita poterit intuitu religionis iusta dimissio fieri ex tali causa. Dices, quomodo potest religiosus licet consentire suæ eiectioni, cum se tradiderit, & ex parte sua perpetuè se obligauerit Deo, nec tunc cogatur exire? Respondeo fortasse talem consensum regulariter non esse laudabilem, nisi aliqua magna causa intercedat. Absolutè tamen consensus ille non est per se malus, nec contrarius prioribus votis, quia facta fuere iuxta Constitutiones Societatis, & in eis declaratum est, quod in tali euentu possit consensus præstari. Unde fit conditio in his votis inclusam ita esse intelligendam ut Societas valeat ex iusta causa dimittere scholarem, vel inuitum, vel saltem consentientem iuxta exigentiam, & proportionem causæ, quæ proportio, & causa partim ex recta ratione, & prudenti arbitrio, partim ex constitutionibus eiusdem religionis sumenda est.

Atque hinc patet responso ad fundamentum primæ sententiæ in n. 7. Nam conditio illa quæ ali-

Pp

quibus

Concluditur
intelligim.

XV.
Causa ad
validum di-
missionem
adeo requi-
ritur, ut sine
illa, nec con-
sensus di-
mittendi
per se suffi-
ciat.
Per accidens
tamen suffi-
ciat.

XVI.
Ad funda-
mentum in
num. 7.

quibus per verbum iudicandi, seu censendi eadem conditio explicatur. Et ideo non sunt similia exempla, quæ ibi asseruntur: nam in voto simplici religionis, quod secundo loco habetur, nulla acceptatio, aut obligatio ex parte religionis interuenit, & ideo æquæ libera manet ad recipiendum, vel non recipiendum hominem, ac si Deo nihil vovisset. Est etiam aliud discrimen, quia aliud est non admittere, aliud eicere iam admissum; nam illud prius consistit in sola negatione, & ideo eo ipso quod actus non fiat necessarius, ipsa priuatio facta tenet, vt sic dicam: quod non ita est in effectu positivo efficiendi, & dissoluedi, quod ligatum est. Vnde fit, vt licet de missis religionem se obligasse ad recipiendum eum, qui simpliciter vouerat eius ingressum, & postea iniuste nolle illum admittere, nihilominus non admissio tenet, & consequenter alius excusatur à transgressionem voti, & si iam fecit quod erat ex parte sua, fieri etiam poterit, vt votum omnino cessauerit: effectio autem si fit iniusta, & ultra limites potestatis, non erit valida, & ideo nec vinculum, nec vota dissoluit. Aliud verò exemplum priori loco positum de voto facto, si pater voluerit, iudicandum est secundum intentionem vouentis: tamen regulariter loquendo illa conditio referri solet ad nudam voluntatem, & ideo exemplum non est simile.

XVII.
Ad primam
confirmat.
num 8.

Ad primam confirmationem ex eo principio sumptam, quod irritatio non requirit causam: Respondetur duplicem esse irrationem, vnā omnino propriam, quæ nascitur ex inefficacia inferioris voluntatis ad se obligandum, nisi cum dependentia à superioris voluntate; & talis irritatio in vniuersum non requirit causam, vt valeat. Alia verò est irritatio minus propria ex parte materis habentis conditionem imbitam dependentem ex alterius voluntate, & de hac irritatione non potest in vniuersum negari quod requirit causam, neque etiam affirmari, sed pro ratione conditionis. Præfens autem irritatio ad hunc posteriorem modum spectat: & ostensum est in n. 13. conditionem implicitam non dicere habitudinem ad nudam voluntatem, sed iustitiam ac recta ratione regulatam, & ideo talis irritatio causam requirit.

XVIII.
Ad secundam
confir. ibid.
quæ undam
responsio.

Ad secundam confirmationem multi contendunt in hac incorporatione scholarum Societatis nullū esse contractum, sed solam promissionem, & obligationem Deo factam, ex qua nulla oritur obligatio ex parte religionis, quia ipsa licet acceptet obligationem, non tamen recipit personam, vt eam perpetuo retineat, sed vt probet, sicut alia religiones recipiunt nouitios, vt eos probent; & ideo licet ipsi durante nouitiatu votis se obligent ad permanendum, non tamen propterea obligatur religio ad eos retinendos. Sed hæc sententia mihi nunquam satis probari potuit, tum quia multum derogat veritati, & proprietati status religiosi horum scholarum, dum omnino quoad hoc comparantur nouitiis, qui intra annum probationis tria vota priuata emiserunt. Licet enim aliquo modo conueniant, quod scholares semper sunt in probatione respectu vterioris gradus, multum tamen differunt in statu, & in votis. Nam nouitius licet voueat, non se tradit, nec confert ius religioni; scholaris autem se tradit, & confert ius religioni, quæ speciali potestate à Sede Apostolica data, seu approbata, traditionem, & vota acceptat. Tum etiam quia nimis liberā facultatem attribuit Societati ad dimittendos scholares approbatos: nouitius enim quicquid ipse voverit, si expellatur, etiam sine causā verè expulsi

Non satisfi

manet, & ipse etiam relinquitur liber, seu excusatus, quod de scholaribus dici non potest, vt ostendimus, & ideo non rectè æquiparantur. Dico ergo in hac incorporatione interuenire aliquem quali contrarium, ex quo nonnulla obligatio in Societatem redundat, quam non habebat ad eandem personam toto tempore nouitiatus, etiam si fortasse particularia vota in illo emisisset. Hæc autem obligatio est ad retinendum perpetuo, absolute, & simpliciter, sed ad non dimittendum sine iusta causa. Quæ obligatio est valde rationabilis supposita traditione, quam ipsa Societas acceptat, quæ natura sua postulat hanc saltem immutabilitatem, vt ex neutra parte possit pro sola voluntate dissolui. Et aliunde nihil derogat libertati necessariæ Societati ad suam conseruationem, quia non obstante illa obligatione, retinet potestatem dimittendi liberos, & sine vinculo scholares semel approbatos, quando sibi expedire censuerit, non est ergo cur timeamus hanc obligationem recognoscere, cum perfectionem instituti non impediatur, sed augeatur, & in bullis Pontificiis, ac Constitutionibus magnum reuera habebat fundamentum, vt n. 11. & 13. ostendimus.

Ad vltimam confirmationem respondetur, simili argumento probari posse, in dispensatione votorum non esse causam requirendam ad valorem eius, vt tollantur scrupuli, & dubia. Non est ergo hoc cunctans modus tollendi scrupulos, sed optimus modus est auferre ignorantiam, & malitiam; nam scrupuli sæpe ex ignorantia oriuntur: dubitationes autem post factum aliquod oriri solent, quia non satis bona fide factum est. Igitur quamuis causā iusta sit necessaria ad valorem huius actus, si tamen prælati Societatis bona fide procedat, & facta moralis diligentia, ac debita consultatione iudicet expedire talem personam liberam dimittere, & in tali casu rectè vti posse potestatem sibi à Pontificibus concessā, non est dubitandum de valore actus, & cessant facile omnes scrupuli, & dubitationes. Imò addo (posset enim in hoc esse nonnulla dubitatio) ratio) quod licet post dimissionem intelligatur causam non fuisse tam grauem quantā existimata fuerat, & aliquam deceptionem interuenisse: Si tamē bona fide res acta est, & non temerè, sed prudenter modo, & vt ita dicam, secundum allegata, & probata, id satis esse, vt dimissio teneat, nec postea esse scrupulum ex alterutra parte admittendum, quicquid denuo innotescat. Quia & id sufficit, vt illa dimissio dicatur legitima, & secundum iudicium prudentis viri, quod solum in bullis Pontificiis postulat. Et quia esset magnum morale incommodum, valorem talis actus esse dependentem à noua cognitione, seu notitia quæ postea quocunque tempore haberi potest. At verò si à principio mala fide, vel temerè, ac sine sufficienti probatione seu examine procedatur, nullum inconueniens est, quod ex tali facto possint scrupuli, & dubitationes oriri. Vna verò grauis statim offertur: nam sequitur dimissionem hanc non debuisse committi solis Prælati, nec sine iudiciali forma, & examine faciendum esse. Sed hæc obiectio attingit aliam generalem circa regimen Societatis, de quo in finelib. 10. ex professo disputabimus. Nunc satis fit modum illum præter generales confirmationes instituti in particulari denuo confirmatum esse à Gregor. XIII. in bulla confirmationis instituti.

(.)